

Her Yönüyle Miras Turizmi

Editörler: Şule Aydın, Mustafa Boz, Koray Çamlıca

İras turizmi, bugünün ve geçmişin kültür unsurlarını kapsamakta, hem bugünün hem de geçmişin somut ve somut olmayan özelliklerini içermektedir. Dolayısıyla kültür, sanat ve tarih, açısından olağanüstü değere sahip geçmişten gelen mirasların yanı sıra, mevcut kültürler, gelenekler ve olaylar da miras turizminin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda miras turizmi, bu özelliklere sahip unsurların ve alanların ziyaret edilmesi faaliyetidir. Bu faaliyetlere katılım göstermek ve deneyimlemek ise miras turizminin temel motivasyonudur.

Bu kitap, öncelikle miras ve UNESCO Dünya Mirası kavramlarına genel bir bakış açısı getirmektedir. Daha sonrasında ise kitap, modern ve postmodern miras, turizm ve dünya mirası, sürdürülebilirlik ve dünya mirası ilişkilerini detaylı şekilde incelemektedir. Kitap aynı zamanda mirasın yenilenmesi ve geliştirilmesi, dünya mirasının geleceği ve sorunları, miras turizmi ve dijital dönüşüm, miras turizmi ve şehirler, müzeler ve miras turizmi, kültürel miras turizminde gönüllülük, gastronomik miras, kırsal turizm ve miras turizmi, somut olmayan kültürel mirasın korunması ve somut olmayan kültürel miras kapsamında ritüeller ve törenlere dair detaylı açıklamalar yapmaktadır.

EDİTÖRLER:

Prof. Dr. ŞULE AYDIN | Prof. Dr. MUSTAFA BOZ
Dr. Öğr. Üyesi KORAY ÇAMLICA

HER YÖNÜYLE MİRAS TURİZMİ

HER YÖNÜYLE MİRAS TURİZMİ

EDİTÖRLER: PROF. DR. ŞULE AYDIN | PROF. DR. MUSTAFA BOZ | DR. ÖĞR. ÜYESİ KORAY ÇAMLICA

DETAY YAYINCILIK

Adakale Sokak No: 14/4 Kızılay-Ankara
Tel: 0312. 434 0949 - Faks: 0312 434 3142
web: www.detayyayin.com.tr
e-posta: detayyay@gmail.com

ISBN: 978-605-254-711-3

9 786052 1547113

Sertifika No: 46573

online satış: www.detayyayin.com.tr

DETAY
YAYINCILIK

Editörler:

**Prof. Dr. ŞULE AYDIN | Prof. Dr. MUSTAFA BOZ
Dr. Öğr. Üyesi KORAY ÇAMLICA**

HER YÖNÜYLE MİRAS TURİZMİ

**DETAY
YAYINCILIK**

Ankara, 2022

DETAY YAYINLARI : 1640

1. Baskı : Aralık 2022

ISBN : 978-605-254-711-3

Yayıncı Sertifika No : 46573

Matbaa Sertifika No : 42488

Kitap bölümlerine ait her türlü yasal/akademik sorumluluk bölüm yazarlarına aittir.

© Detay Anatolia Akademik Yayıncılık Ltd. Şti.

Her hakkı saklıdır. Yazarından ve yayınevinden yazılı izin alınmaksızın bu kitabın fotokopi veya diğer yollarla kısmen veya tamamen çoğaltılması, basılması ve yayınlanması yasaktır. Aksine davranış, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince, 5 yıla kadar hapis ve adli para cezaları ile fotokopi ve basım aletlerine el konulmasını gerektirir.

Dizgi : Detay Yayıncılık

Kapak Tasarım : Detay Yayıncılık

Baskı ve Cilt : Bizim Buro Basımevi

1. Sanayi Caddesi Sedef Sokak No: 6/1 İskitler-Ankara

Kütüphane Bilgi Kartı

Her Yönüyle Miras Turizmi

Editörler: Şule Aydın, Mustafa Boz, Koray Çamlıca, 1. Baskı

ISBN: 978-605-254-711-3, x + 196 sayfa, kaynakça var, dizin yok

GENEL DAĞITIM ve İSTEME ADRESİ

DETAY ANATOLIA AKADEMİK YAYINCILIK LTD. ŞTİ.

Adakale Sokak No: 14/4 Kızılay/ANKARA

Tel : (0.312) 434 09 49 • Faks: (0.312) 434 31 42

Web: www.detayyayin.com.tr • e-posta: detayyay@gmail.com

ÖNSÖZ

Gezegeneimizin geçirdiği, değiştiği ve evrildiği milyonlarca yıllık bir süreç ile bu süreçte insanoğlunun uzun yaşam ve medeniyet gelişiminin kanıtları ve izleri kültürel miras olarak adlandırılmaktadır. Her iki sürecin sonucunda, paha biçilmez değerde pek çok somut ve somut olmayan unsur ortaya çıkmıştır. Bu unsurlar bazen yalnızca kültürel ya da doğal miras olarak isimlendirilmiş, bazen de ikisinin bir arada bulunduğu karma olarak ifade edilen doğal ve kültürel mirası oluşturmuşlardır.

Sınırlı, değerli ve yenilenemeyen bir kaynak olduğu bilinen doğal ve kültürel mirasın, geçmişten geleceğe aktarılacak bir olgu olduğunu belirten UNESCO, “birimizin mirası hepimizin mirası” sloganıyla, dünyadaki doğal ve kültürel mirasın tek bir toplum için değil tüm insanlık için yaşam ve ilham kaynağı değerler olduğunu vurgulamaktadır. Bir toplumun bilinç ve hafızası olarak kabul edilen doğal ve kültürel mirasın yok olması durumunda onları geri getirmek mümkün değildir. Bu nedenle doğal ve kültürel mirasın korunması, toplumdaki her bir bireyin sorumluluğu altındadır.

Miras, toplumsal açıdan geçmiş yaşamların ve değerlerin bir tamamı olarak değerlendirilirken, turizm açısından ise ziyaretçilere geçmişin sunulmasını sağlayan unsurlar olarak görülmektedir. Mirasın sadece ilgili topluma ait olmasından başka bir ifadeyle mirasın öznel olmasından dolayı, her bir topluluk miras turizmini kendi kültürel ve tarihi geçmişlerine göre farklı yorumlamakta ve anlam yüklemektedir. Bu nedenle miras turizmine, farklı açılardan yaklaşım gösterilmekte ve değerlendirilmektedir.

Miras turizmi, bugünün ve geçmişin kültür unsurlarını kapsamakta, hem bugünün hem de geçmişin somut ve somut olmayan özelliklerini içermektedir. Dolayısıyla kültür, sanat ve tarih, açısından olağanüstü değere sahip geçmişten gelen mirasların yanı sıra, mevcut kültürler, gelenekler ve olaylar da miras turizminin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda miras turizmi, bu özelliklere sahip unsurların ve alanların ziyaret edilmesi faaliyetidir. Bu faaliyetlere katılım göstermek ve deneyimlemek ise miras turizminin temel motivasyonudur.

Bu kitap, öncelikle miras ve UNESCO Dünya Mirası kavramlarına genel bir bakış açısı getirmektedir. Daha sonrasında ise kitap, modern ve postmodern miras, turizm ve dünya mirası, sürdürülebilirlik ve dünya mirası ilişkilerini detaylı şekilde incelemektedir. Kitap aynı zamanda mirasın yenilenmesi ve geliştirilmesi, dünya mirasının geleceği ve sorunları, miras turizmi ve dijital dönüşüm, miras turizmi ve şehirler, müzeler ve miras turizmi, kültürel miras turizminde gönüllülük, gastronomik miras, kırsal turizm ve miras turizmi, somut olmayan kültürel

mirasın korunması ve somut olmayan kültürel miras kapsamında ritüeller ve törenlere dair detaylı açıklamalar yapmaktadır. Kitapta yer alan bölümlerin her biri, konusunda uzman akademisyenler tarafından yazılmıştır. Kitap, kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri, turizm işletmelerinin yöneticileri ve turizm uzmanları, bilim insanlarının yanı sıra kültürel miras dersi alan ve bu konularda araştırma yapmak isteyen öğrenciler için de kaynak niteliği taşımaktadır.

Editörler:

Prof. Dr. Şule AYDIN

Prof. Dr. Mustafa BOZ

Dr. Öğr. Üyesi Koray ÇAMLICA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
-------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM MİRAS VE UNESCO DÜNYA MİRASI

GİRİŞ	1
1.1. MİRAS KAVRAMI VE UNESCO	1
1.1.1. Dünya Mirası Kavramının Gelişimi	2
1.1.2. Miras Türleri ve Listeleri	4
1.1.2.1. Doğal Miras	5
1.1.2.2. Kültürel Miras	6
1.1.2.2.1. Somut Kültürel Miras	7
1.1.2.2.2. Somut Olmayan Kültürel Miras	7
1.1.2.3. Karma Miras	8
1.1.3. UNESCO Dünya Miras Listesinde Türkiye	8
SONUÇ	10
KAYNAKÇA	10

İKİNCİ BÖLÜM MODERNİZM VE POSTMODERNİZM EKSENİNDE KÜLTÜREL MİRAS

GİRİŞ	13
2.1. MODERNİZM KAVRAMI	13
2.2. POSTMODERNİZM KAVRAMI	14
2.3. MODERNİZM ve POSTMODERNİZM EKSENİNDE KÜLTÜREL MİRAS	15
2.4. MODERNİZM ve POSTMODERNİZM EKSENİNDE KÜLTÜREL MİRAS ÖRNEKLERİ	16
2.4.1. Odunpazarı Modern Müze (OMM)	16
2.4.2. Osman Hamdi Bey ve Kaplumbağa Terbiyecisi Tablosu	18
2.4.3. Kafka Müzesi	19
2.4.4. Edward Munch ve Çılgık Tablosu	20
2.5.5. Tianjin Binhai Kütüphanesi	21
2.5.6. Royal Ontario Müzesi	22
2.5.7. TeamLab Borderless (Digital Art Museum)	22
SONUÇ	23
KAYNAKÇA	24
E-KAYNAKLAR	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİZM VE DÜNYA MİRASI

GİRİŞ	28
3.1. TURİZM VE DÜNYA MİRASI.....	28
3.1.1. Miras Turizmi.....	28
3.1.2. Turizm ve Dünya Mirası İlişkisi	31
3.1.3. Turizmin Miras Yönetimine Katkısı	31
3.1.4. Miras Turizminin Etkileri	33
3.1.4.1. Miras Turizminin Ekonomik Etkileri.....	33
3.1.4.2. Miras Turizminin Fiziki Çevreye Etkileri	34
3.1.4.3. Miras Turizminin Sosyo-Kültürel Etkileri.....	34
SONUÇ	35
KAYNAKÇA.....	36

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MİRAS VE MİRAS TURİZMİ YÖNETİMİ

GİRİŞ	40
4.1. MİRAS TURİZMİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ.....	41
4.1.1. Mirasın Pazarlanması	42
4.1.2. Mirasın Korunması ve Yenilenmesi.....	43
4.1.2.1. Miras Turizmi ve Ulus Kimliği.....	44
4.1.2.2. Hafıza-Kimlik İnşası.....	45
4.2. MİRAS (ALAN) YÖNETİMİ.....	46
4.2.1. Yorumlama ve Aktarım.....	47
4.2.2. Ziyaretçi Yönetimi.....	48
4.2.3. Paydaşlar İşbirliği	49
SONUÇ	50
KAYNAKÇA.....	51

BEŞİNCİ BÖLÜM

DÜNYA MİRASININ GELECEĞİ VE SORUNLAR

GİRİŞ	54
5.1. GELENEKSELLİK-MODERNİTE	54
5.2. KENTLEŞME.....	56
5.3. TÜKETİM VE METALAŞMA	56
5.4. GLOBALLEŞME- GLOKALLEŞME – GROBALLEŞME.....	57
5.5. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE ÇEVRE SORUNLARI.....	58
5.6. MİRASIN SIRADANLAŞMASI	61
SONUÇ	61
KAYNAKÇA.....	62

ALTINCI BÖLÜM

KÜLTÜREL MİRAS VE DİJİTAL DÖNÜŞÜM

GİRİŞ	66
6.1. KÜLTÜREL MİRAS VE DİJİTAL TEKNOLOJİLERİN KULLANIMI	67
6.1.1. Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) ve Dijitalleşme	67
6.1.2. Somut Kültürel Miras ve 3D Dijitalleşme	68
6.2. KÜLTÜREL MİRAS ALANLARINDA 3D DİJİTAL UYGULAMALAR	68
6.2.1. Sanal Gerçeklik (Virtual Reality)	69
6.2.2. Artırılmış Gerçeklik (Augmented Reality)	70
6.2.3. Karma Gerçeklik (Mixed Reality)	71
6.2.4. Metaverse.....	74
SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	76

YEDİNCİ BÖLÜM

MİRAS TURİZMİ VE ŞEHİRLER

GİRİŞ	79
7.1. MİRAS KAVRAMI VE TURİZM	80
7.1.1. Miras.....	80
7.1.1.1. Somut Kültürel Miras.....	81
7.1.1.2. Somut Olmayan Kültürel Miras	81
7.1.2. Miras Turizmi.....	82
7.2. ŞEHİRLERİN TURİSTİK ÜRÜN OLARAK MARKALAŞMASI VE PAZARLANMASI.....	84
7.2.1. Şehirlerin Markalaşması ve Şehir Turizmi.....	85
7.2.2. Şehir Turizmi.....	87
7.2.3. Miras Turizmi ve Şehir Turizmi İlişkisi	88
7.3. UNESCO, MİRAS ŞEHİRLER VE YARATICI ŞEHİRLER AĞI	90
7.3.1. UNESCO ve Dünya Mirası.....	90
7.3.2. UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı Programı	91
7.3.3. Dünya Miras Şehirleri Örgütü	93
SONUÇ	95
KAYNAKÇA.....	96

SEKİZİNCİ BÖLÜM

MÜZELER VE MİRAS TURİZMİ (YENİ MÜZELER VE EKOMÜZE UYGULAMALARI)

GİRİŞ	98
8.1. MÜZELER VE MİRAS TURİZMİ	98
8.1.1. Müze ve Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi.....	99
8.1.2. Miras Turizmi ve Müzeler Arasındaki Etkileşim	99
8.2. YENİ MÜZECİLİK YAKLAŞIMI VE YENİ MÜZELER	100
8.2.1. Değişen ve Gelişen Müzecilik Yaklaşımı.....	101
8.2.1.1. Sürdürülebilir Müzecilik.....	101
8.2.1.2. Müzecilikte İnovasyon.....	102
8.2.2. Müzelerde Postmodernizm ve “Yeni Müzecilik” Anlayışının Gelişmesi.....	103
8.2.3. Yeni Müzeler ve Ekomüze Uygulamaları	104
SONUÇ	106
KAYNAKÇA.....	107

DOKUZUNCU BÖLÜM

KÜLTÜREL MİRAS TURİZMİNDE GÖNÜLLÜLÜK

GİRİŞ	111
9.1. KÜLTÜREL MİRAS.....	111
9.2. KÜLTÜREL MİRAS TURİZMİ.....	113
9.3. GÖNÜLLÜLÜK VE GÖNÜLLÜ TURİZMİ	115
9.4. KÜLTÜREL MİRAS TURİZMİNDE GÖNÜLLÜLÜK	118
SONUÇ	119
KAYNAKÇA.....	120

ONUNCU BÖLÜM

GASTRONOMİK MİRAS

GİRİŞ	123
10.1. GASTRONOMİK MİRAS KAVRAMI.....	123
10.2. KÜLTÜREL MİRAS VE GASTRONOMİK MİRAS İLİŞKİSİ	124
10.3. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS KAPSAMINDA GASTRONOMİK UNSURLAR.....	126
10.3.1. Gastronomi Müzeleri.....	126
10.3.2. Gastronomi Festivalleri.....	128
10.3.3. Gastronomi Şehirleri	130
10.3.4. Yöresel Yemekler, Hazırlama ve Pişirme Teknikleri ile Yeme İçme Ritüelleri.....	131

10.4. GASTRONOMİK MİRAS YAŞATMA/ KORUMA/ TANITMA	
ÇALIŞMALARINA ÖRNEKLER	135
SONUÇ	137
KAYNAKÇA	138

ON BİRİNCİ BÖLÜM

MİRAS TURİZMİ KAPSAMINDA ETNİK AZINLIK KÜLTÜRLERİ

GİRİŞ	142
11.1. TURİSTİK ÇEKİCİLİK OLARAK ETNİK AZINLIK KÜLTÜRLERİ	142
11.1.1. ÇİN	145
11.1.1.1. Dai Su Bayramı	145
11.1.1.2. Dai Su Bayramı Efsanesi	146
11.1.2. LİTVANYA	146
11.1.3. TÜRKİYE	147
11.1.3.1. Hatay	148
11.1.3.1.1. Hatay Azınlıkları ile İlişkili Somut Kültürel Miraslar	148
11.1.3.1.2. Hatay Azınlıkları ile İlişkili Somut Olmayan Kültürel Miraslar	148
11.1.3.1.3. Musa Ağacı ve Efsanesi	149
11.1.3.1.4. Sözlü Gelenek Örneği	149
11.1.3.2. Mardin	149
11.1.3.2.1. Mardin Azınlıkları ile İlişkili Somut Kültürel Miraslar	150
11.1.3.2.2. Mardin Azınlıkları ile İlişkili Somut Olmayan Kültürel Miraslar	151
11.2. ETNİK KORUMA VE KÜLTÜREL MİRAS TURİZMİ	152
SONUÇ	153
KAYNAKÇA	153

ON İKİNCİ BÖLÜM

TOPLULUK İNŞASI VE KÜLTÜREL MİRAS TURİZMİ

GİRİŞ	157
12.1. TOPLULUK KAVRAMI	157
12.1.1. Topluluğun Oluşumu	158
12.1.2. Topluluk Değerleri ve Değer Temelli Kültür	159
12.1.3. Kültürel Topluluk	160
12.2. TOPLULUK İNŞASI VE KÜLTÜREL MİRAS TURİZMİ	161
12.2.1. Topluluk İnşasında Kültürel Etkinlikler	161

12.2.2. Kültürel Miras ve Topluluklar.....	162
12.2.3. Kültürel Miras Yönetiminde Topuluk Katılımı.....	163
12.2.4. Sürdürülebilir Kültürel Miras Turizmi İçin Topuluk İnşası.....	164
SONUÇ.....	164
KAYNAKÇA.....	165

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI

GİRİŞ.....	168
13.1. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI GEREKLİLİĞİ.....	168
13.1.1. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi.....	170
13.2. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS FARKINDALIĞI.....	171
13.2.1. Koruma Yöntemi Olarak Uygulama, Geliştirme/Canlandırma ve Farkındalık Yaratma.....	171
SONUÇ.....	174
KAYNAKÇA.....	174

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS KAPSAMINDA TOPLUMSAL UYGULAMALAR, RİTÜELLER VE ŞÖLENLER

GİRİŞ.....	177
14.1. KÜLTÜR VE KÜLTÜREL MİRAS.....	177
14.2. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS.....	179
14.2.1. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması.....	180
14.3. TOPLUMSAL UYGULAMALAR, RİTÜELLER VE ŞÖLENLER.....	181
14.3.1. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenlerin Turizm ile İlişkisi... ..	181
SONUÇ.....	185
KAYNAKÇA.....	185

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

KIRSAL TURİZM VE MİRAS TURİZMİ

GİRİŞ.....	188
15.1. KIRSAL TURİZM.....	188
15.2. MİRAS TURİZMİ.....	189
15.3. KIRSAL TURİZM VE MİRAS TURİZMİ İLİŞKİSİ.....	190
SONUÇ.....	193
KAYNAKÇA.....	194

BİRİNCİ BÖLÜM

MİRAS VE UNESCO DÜNYA MİRASI

Prof. Dr. Şule AYDIN

Öğr. Gör. Arif AKPINAR

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
suleaydin@nevsehir.edu.tr
arifakpinar@nevsehir.edu.tr

GİRİŞ

Temel amacı dünyada barışı tesis etmek ve sürdürülebilir kılmak olan UNESCO ikinci dünya savaşından sonra tesis edilmiş bir Birleşmiş Milletler kurulusudur. Eğitim, sanat, bilim ve kültür alanlarında uluslararası işbirliği yoluyla dünya barışını ve güvenliğini teşvik etmeyi amaçlayan UNESCO, barış ve refah içinde yaşayan toplumlar inşa etmek üzere kendini kurgulamıştır. Kültür UNESCO'nun en önemli bileşenlerinden birisidir. UNESCO özellikle dünya savaşlarının bıraktığı yıkım manzarasının önüne geçmek ve insanlığın sahip olduğu mirasın korunup aktarılmasına katkı sağlamak amacıyla kültür sözleşmeleri oluşturmuştur. Tarihsel süreçte UNESCO nezdinde altı farklı sözleşme* oluşturularak taraf ülkelerin kendi topraklarında bulunan doğal ve kültürel miras unsurlarının tanımlanması, korunması, muhafazası, sunumu ve gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır. Başlangıçta yalnızca maddi yönü bulunan kültürel unsurlara odaklanan bu sözleşmelerde ele alınan miras kavramı zamanla doğal miras ve maddi olmayan unsurları da kapsayacak şekilde UNESCO gündemine girmiştir. Bu bölüm turizmin en önemli kaynağını oluşturan miras unsurlarını sınıflandırarak tanımlamakta ve UNESCO bağlamında mirasın kavramsal olarak nasıl ele alındığını incelemektedir.

1.1. MİRAS KAVRAMI VE UNESCO

Miras, önceki nesillerden (atalardan) yeni kuşaklara korunarak aktarılan, birey ya da grupların zihinlerinde değer taşıyan her türden varlığa verilen ortak addir. Genel olarak kavram, geçmişten günümüze aktarıldığını düşündüğümüz her şeyi ifade eder (Harrison, 2010; Lowenthal, 2005). Oxford ve Merriam-Webster sözlüklerinde birbirine benzer ifadelerle açıklanan miras: "Bir nesilden diğerine aktarılabilen, korunabilen veya sahip olunan, önemli ve değerli her şeydir." (Cambridge, 8 Mayıs 2022; Oxford, 8 Mayıs 2022; Merriam-Webster, 8 Mayıs 2022). Cambridge sözlükteki diğer bir tanımda ise "*bir*

* Silahlı Çatışma Halinde Kültürel Varlığın Korunması Sözleşmesi (1954)

Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhrac ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme (1970)

Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (1972)

Sualtı Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi (2001)

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (2003)

Kültürel İfadelerin Çeşitliliği Sözleşmesi (2005)